

به نام خدا

کتاب کار ادبیات فارسی (۲)

سال دوم دبیرستان (رشته های ریاضی، تجربی، انسانی) و هنرستان

شامل

متن دروس

لغات ستاره دار و مهم

خودآزمایی

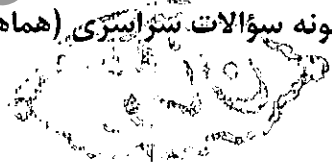
درک مطلب

دانش های ادبی

شعر های حفظی

نمونه سؤالات تستی (هماهنگ کشوری) با راهنمای پاسخ

مؤلف: محمدحسین چیت ساز

سرشناسه	: چیت‌ساز، محمدحسین، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتاب کار ادبیات فارسی (۲) سال دوم دبیرستان (رشته‌های ریاضی، تجربی، انسانی) و هنرستان.../مؤلف محمدحسین چیت‌ساز.
مشخصات نشر	: تهران: باغ روشنان، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۸۰۰۰۰ ریال: 978-600-92692-1-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ویرایش قبلی کتاب حاضر قبلاً تحت عنوان "کتاب کار ادبیات فارسی (۲) شامل: متن دروس، لغات ... "در سال" ۱۳۸۸ توسط "علوم فارسی" منتشر شده است.
عنوان دیگر	: کتاب کار ادبیات فارسی (۲) شامل: متن دروس، لغات ...
موضوع	: ادبیات فارسی -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع	: ادبیات فارسی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (متوسطه)
رده بندی کنگره	: LB ۳۶۰/۳۷۲ ۱۳۹۱۲۶/۳۶۰۱۶ ک۸۶چ
رده بندی دیویی	: ۳۷۲/۷۶/۳۸۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۲۲۱۳

نام کتاب	: کتاب کار ادبیات فارسی (۲)
مؤلف	: محمد حسین چیت‌ساز
ناشر	: نشر باغ روشنان
طراح جلد	: ریحانه ی محمدی (آبلیه ی هنری تحریران)
چاپ و صحافی	: مرکز فوریت‌های چاپی نگارستان
شمارگان	: ۵۰۰ جلد
نوبت چاپ	: اول
سال چاپ	: ۱۳۹۲
قیمت	: ۸۰۰۰ تومان

حق چاپ برای نشر باغ روشنان محفوظ است

مرکز پخش: ۰۹۳۶۵۴۳۹۹۲۶ و ۰۹۱۹۷۳۵۲۷۸۸ و ۰۷۷۳۸۲۹۷۶ - ۰۲۱

فهرست مطالب

۴.....	مقدمه
۶.....	درس اول: الهی! و همای رحمت
۱۱.....	فصل اول: انواع ادبی (۱) درس دوم: ادبیات حماسی: رستم و اشکبوس
۱۸.....	درس سوم: حماسه ی مصنوع: حمله ی حیدری
۲۳.....	درس چهارم: ادبیات نمایشی: بچه های آسمان
۲۵.....	فصل دوم: ادبیات داستانی معاصر: درس پنجم: کباب غاز
۳۴.....	نمونه سؤالات میان نوبت اول
۳۷.....	درس ششم: گله مرد
۴۱.....	درس هفتم: سو و شون و شعرحفظی
۴۵.....	فصل سوم: ادبیات پایداری: درس هشتم: کلبه ی عمو تم / تو را می خوانم
۴۸.....	درس نهم: در بیابان های تبعید واز یک انسان و شعرحفظی
۵۲.....	فصل چهارم: ادبیات جهان: درس دهم: دخترک بینوا
۵۴.....	درس یازدهم: مانده های زمینی
۵۶.....	نمونه سؤالات امتحانی پایانی نوبت اول
۵۸.....	فصل پنجم: انواع ادبی (۲) درس دوازدهم: در آرزوی تو باشم و دل می رود ز دستم
۶۳.....	درس سیزدهم: ادبیات تعلیمی / باغ عشق / پیدای پنهان
۶۸.....	فصل ششم: فرهنگ و هنر درس چهاردهم: تربیت انسانی و سنت ملی ما
۷۰.....	درس پانزدهم: جلوه های هنر در اصفهان
۷۲.....	درس شانزدهم: خسرو، مایع حرف شویی و شعر حفظی
۷۸.....	نمونه سؤالات میان نوبت دوم
۸۰.....	فصل هفتم: ادبیات دوران جدید (شعر) درس هفدهم: داروگ، باغ من و انتظار
۸۶.....	درس هیجدهم: سفر به خیر و در سایه سار نخل ولایت
۹۰.....	درس نوزدهم: حدیث جوانی و در کوچه سار شب
۹۳.....	فصل هشتم: سفر نامه / حسب حال / زندگی نامه
۹۳.....	درس بیستم: سفرنامه ی ابن بطوطه و به سوی تخت جمشید
۹۵.....	درس بیست و یکم: خاطرات اعتماد السلطنه / آن روزها
۹۸.....	درس بیست و دوم: شخصی به هزار غم گرفتارم / طرحی از یک زندگی و شعر حفظی
۱۰۲.....	فصل نهم: ادبیات فارسی برون مرزی
۱۰۲.....	درس بیست و سوم: چند تک بیت
۱۰۵.....	درس بیست و چهارم: مسافر و ریشه ی پیوند و مناجات
۱۰۹.....	نمونه سؤالات امتحانی و سراسری پایانی نوبت دوم

به نام خدا

مقدمه

سپاس و ستایش فقط مخصوص خداوند بزرگ و بلند مرتبه است که توفیق تألیف کتاب کار ادبیات فارسی (۲) را داد. کتاب حاضر را که می‌توان کتاب تمرین و آزمون نیز نامید مزایایی دارد که بدین شرح است:

- ۱- این کتاب، برای تمرین بیشتر در منزل و مدرسه است.
- ۲- این کتاب، دانش‌آموزان را از داشتن دفترکار و تمرین بی‌نیاز می‌کند.
- ۳- تمرین‌های متنوعی دارد که دانش‌آموزان را برای امتحانات کاملاً آماده می‌کند.
- ۴- جای مناسب برای معانی ابیات و جملات و پاسخ به سؤالات در نظر گرفته شده است.
- ۵- نمونه‌هایی از امتحانات میانی و پایانی مدارس دولتی و غیرانتفاعی آمده است.
- ۶- سؤالات هر درس طبق استاندارد امتحانات پایانی طرح شده‌اند و دانش‌آموزان با انجام به موقع آن‌ها برای هر گونه امتحانی (تستی یا تشریحی) کاملاً آماده می‌شوند.
- ۷- شروع هر درس با حدیثی از پیامبر یا انمهی معصومین (ع) مزین شده تا چراغی فرا راه زندگی دانش‌آموزان باشد که این احادیث با همکاری و راهنمایی آیت ... حاج سید ابوالفضل افکاری (مدظله‌العالی) نوشته شده است که جا دارد از ایشان تشکر و قدردانی نماییم.
- ۸- مشکل تلفظ و قرائت بعضی از کلمات و ابیات با حرکت‌گذاری حروف حل شده است.
- ۹- لغات ستاره دار و شماره دار که به ترتیب در آخر کتاب درسی و توضیحات آخر درس آمده، مشخص شده است.

چند تذکر:

- ۱- دانش‌آموزان عزیز پس از پایان هر درس به سؤالات آن ابتدا به وسیله‌ی مداد پاسخ داده سپس با راهنمایی دبیر خود پاسخ‌های درست را بنویسند.
 - ۲- دانش‌آموزان عزیز باید در هر جلسه، هر دو کتاب (درسی و کار) را همراه داشته باشند.
- در پایان از همه‌ی کسانی که این جانب را در چاپ و انتشار این کتاب یاری کرده‌اند و همچنین از همکاران محترمی که نام آن‌ها در این کتاب آمده یا نیامده کمال تشکر و قدردانی را دارم. و از همکاران فاضل و خوانندگان این کتاب تقاضا دارم که این جانب را از نظرها و پیشنهادهای خود در رفع نواقص محروم نکنند و نظرات خود را می‌توانند به آدرس ذیل ارسال نمایند.
- Chitsaz_dabir_adabiat@yahoo.com

❖ ❖ حقوق والدین بر فرزند :

پیامبر صلی... علیه وآله : «هر که به پدر و مادرش نیکی کند، خداوند عمرش را زیاد کرده است ؛ خوشا به حالش» (۱)

امام صادق (ع) : «با پدرانتان خوش رفتار باشید تا فرزندانان با شما خوش رفتاری کنند.» (۲)
پیامبر (ص) : «نگاه محبت آمیز فرزند به روی پدر و مادر، عبادت است و در پیشگاه الهی پاداش دارد.» (۳)

پیامبر (ص) : «خشنودی پدر و مادر، رضای خداوند است و خشم الهی در غضب پدر و مادر است.» (۴)

امام رضا (ع) : خداوند به سپاس گزاری از خود و پدر و مادر فرمان داده است؛ پس هر که از پدر و مادرش سپاس گزاری نکند از خداوند سپاس گزاری نکرده است» (۵)

❖ حقوق معلم بر شاگرد :

امام سجاد (ع) : «حق استاد تو این است که به او احترام بگذاری، محضرش را موقر داری؛ با دقت به سخنانش گوش بسپاری؛ رویت به او باشد و به او توجه نمایی؛ صداقت را بر او بلند کنی، در محضر او با کسی سخن نگوئی، در حضور او از کسی غیبت نکنی، اگر پیش تو از او بدگویی شود، از وی دفاع کنی؛ عیب هایش را بپوشانی، خوبی ها و صفات نیکش را آشکار سازی، با دشمن او همنشینی نکنی و با دوستش دشمنی نوری. هر گاه این کارها را کردی، فرشتگان خدا درباره ات گواهی دهند که تو برای رضای خدا -جَلَّ اسْمُهُ- نه برای مردم نزد آن استاد رفته ای و دانش او را فرا گرفته ای.» (۶)

۱- منتخب میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، قم، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث چاپ چهارم، سال ۸۵ ص ۶۱۵

۲- همان.

۳- الحدیث، گردآورنده مرتضی فرید، ج ۳ ص ۳۳۹

۴- همان، ص ۳۳۸

۵- منتخب میزان الحکمه، ص ۶۱۵

۶- همان، ص ۴۰۱

درس اول: الهی

پیامبر(ص): دعا مغز و عصاره‌ی عبادت است و هیچ کس با دعا کردن هلاک نمی‌شود.»

(منتخب‌میزان الحکمه، ص ۱۹۵)

الف) در متن زیر معنی جملات و لغات مشخص شده را بنویسید:

- ۱- به نام آن خدای که نام او راحت روح است.....
- ۲- و پیغام او مفتاح فتوح° است.....
- ۳- و سلام او در وقت صبح مؤمنان را صبح° است.¹.....
- ۴- و ذکر او مرهم دل مجرورح است.....
- ۵- مهر او بلانشینان را کشتی نوح است.....
- ۶- ای کریمی که بخشنده‌ی عطایی.....
- ۷- و ای حکیمی که پوشنده‌ی خطایی.....
- ۸- و ای صمدی که از ادراک خلق جدایی.....
- ۹- و ای احدی که در ذات و صفات بی همتایی.....
- ۱۰- و ای خالقی که راهنمایی.....
- ۱۱- و ای قادری که خدایی را سزایی.....
- ۱۲- جان ما را صفای خود ده.....
- ۱۳- و دل ما را هوای خود ده.....
- ۱۴- و چشم ما را ضیای خود ده.....

- ۱۵- و ما را آن ده که آن به.
- ۱۶- و مگذار ما را به که و مه^۲.
- ۱۷- الهی، عبدا... عمر بکاست^۳ اما عذرخواست.
- ۱۸- الهی، عذر ما بپذیر، بر عیب های ما مگیر^۴.
- ۱۹- الهی، تسانم از بدی خود؛ بیمارز مرا به خوبی خود.
- ۲۰- الهی، در دل های ما جز تخم محبت خود مکار.
- ۲۱- و برتن و جان های ما جز الطاف و مرحمت خود منگار.
- ۲۲- و بر کشته های ما جز باران رحمت خود مبار.

امام علی (ع): «دعا کلید رحمت و جراح تاریکی است.» (منتخب میزان الحکمه ص ۱۹۵)

ب) در شعر «همای رحمت» لغات مشخص شده و آیات آن را معنی کنید:

۱- علی ای همای^۱ رحمت تو چه آیتی خدا را / که به ما سوا^۲ فکندی همه سایه ی همارا^۳

۲- دل اگر خداشناسی همه در رخ علی بین / به علی شناختم من به خدا قسم خدا را

۳- مگر ای سحاب^۴ رحمت تو بیاری ار نه دوزخ / به شرار قهر سوزد همه جان ما سوا را

۴- برو ای گدای مسکین در خانه ی علی زن / که نگین پادشاهی^۵ دهد از کرم گدارا

۵- به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من / چو اسیر توست اکنون به اسیر کن مدارا^۶؟

۶- به جز از علی که آرد پُرسی ابوالعجایب / که عَلم کند به عالم شهدای کربلا را ؟

۷- چو به دوست عهد بندد ز میان پاکبازان / چو علی که می تواند که به سر بُرد وفا را

۸- نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیرم چه نامم شه مُلک لافتی را^۸

۹- به دو چشم خون فشام، هله^۹ ای نسیم رحمت / که ز کوی او غباری به من آرتوتیا^۹ را

۱۰- به امید آن که شاید برسد به خاک پایت / چه پیامها سپردم، همه سوز دل صبا^{۱۰} را

۱۱- چو تویی قضای گردان، به دعای مستمندان / که ز جان ما بگردان ره آفت قضا را^{۱۱}

۱۲- چه زخم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم / که لسان غیب^{۱۲} خوش تر بنوازد این نوا را

۱۳- « همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی / به پیام آشنایی بنوازد آشنا را »

۱۴- ز نوای مرغ یاحق^{۱۴} بشنو که در دل شب / غم دل به دوست گفتن چه خوش است شهریارا

ج) خود آزمایی:

- ۱- یک نمونه سجع در مناجات خواجه عبدا... بیابید.
- ۲- در عبارت « بر کشته‌های ما جز باران رحمت خود مبار » مقصود از « کشته‌ها » چیست؟
- ۳- بیت پنجم شعر همای رحمت به چه موضوعی اشاره دارد؟
- ۴- شاعر در کدام بیت ناتوانی خویش را از وصف علی - علیه السلام - بیان می‌کند؟

- ۵- در بیت سیزدهم مقصود از پیام آشنا و آشنا چیست؟
- ۶- نمونه‌ای دیگر از تلمیح را که قبلاً خوانده‌اید، بیان کنید

د) درک مطلب:

- ۱- منظور از «سلام او در وقت صبح مؤمنان را صبح است» چیست؟
- ۲- منظور از «مگذار ما را به که و مه» چیست؟
- ۳- در جمله «عبدال... عمر بکاست ولی عذر نخواست.» منظور از «عبدال...» کیست و «عمر بکاست» چیست؟
- ۴- مقصود نویسنده از جمله «دل ما را هوای خود ده» چیست؟
- ۵- «برعیب‌های ما مگیر» یعنی چه؟
- ۶- در بیت «مگر ای سحاب رحمت تو بباری ارنه دوزخ/ به شرار قهر سوزد همه جان ما سوا را» منظور از «سحاب رحمت»، و «ماسوا» کیست یا چیست؟
- ۷- مصراع دوم بیت زیر نشان‌دهنده‌ی کدام صفت علی (ع) است؟
- «بروای گدای مسکین در خانه‌ی علی زن / که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را»
- ۸- بیت زیر نشان‌دهنده‌ی کدام صفت علی (ع) است؟
- «به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من / چو اسیر توست اکنون به اسیر کن مدارا»
- ۹- در بیت زیر منظور از «ابوالعجایب» کیست و به چه معنی است؟
- «به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب / که علم کند به عالم شهدای کربلا را»
- ۱۰- در بیت ۷ منظور از «دوست» کیست و تفاوت هر دو «نه» و هر دو «چو» را بنویسید.
- ۱۱- در بیت زیر شاعر کدام صفت علی (ع) را بیان کرده است؟
- «نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیرم چه نام سه ملک لافتی را»
- ۱۲- در بیت ۹ منظور از «او» کیست و «توتیا» به تعبیر شاعر چیست؟
- ۱۳- با توجه به بیت ۱۰ «باد صبا» در ادب فارسی نماد چیست؟
- ۱۴- در بیت ۱۲ تفاوت هر دو کلمه‌ی «دم» و منظور از «لسان غیب» را بنویسید.
- ۱۵- در بیت آخر منظور از «مرغ یا حق» و چرا آن را به این نام خوانده و تخلص شاعر چیست؟

ه) دانش‌های ادبی:

- ۱- آثار مشهور خواجه عبدال... انصاری را نام ببرید
- ۲- خواجه عبدال... انصاری دانشمند و عارف چه قرنی است؟

- ۳- مناجات‌های خواجه عبدا... انصاری چه ویژگی‌هایی دارد؟
- ۴- لقب خواجه عبدا... چیست و به چه نام‌هایی معروف است؟
- ۵- تخلص «سید محمدحسین بهجت تبریزی» چیست و شاعر چه دوره‌ای است؟
- ۶- منظومه‌ی «حیدربابا یه سلام» اثر کیست و شاعر آن را به چه زبانی سروده است؟
- ۷- در بیت «نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیرم چه نامم شه ملک لافتی را»
«لافتی» اشاره به کدام جمله‌ی معروف دارد و این کلمه نشان‌دهنده‌ی چه آرایه‌ای است؟
- ۸- در مصراع اول بیت «آسمان بار امانت نتوانست کشید/ قرعه‌ی کار به نام من بیچاره زدند»
چه آرایه‌ای وجود دارد؟
- ۹- در این بیت «چنین گفت پیغمبر راست گوی / ز گهواره تا گور دانش بجوی» آرایه‌ی تلمیح را
نشان داده توضیح دهید
- ۱۰- سجع‌ها را در مناجات خواجه عبدا... (الهی) پیدا کنید.
- ۱۱- آرایه‌ی تلمیح را در شعر «همای رحمت» پیدا کنید